

Asia: VN/16881/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta

Edustan

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

Ammatillinen tai tieteellinen järjestö

Miten esitys vastaa hallitusohjelman tavoitteisiin

1) Tukeeko esitys tavoitteita vahvistaa psykoterapiapalveluiden saavutettavuutta uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta kaksiportaiseksi ja säätämällä ensimmäisen portaan koulutus maksuttomaksi.

Ei, miksi? Esitys tukee tavoitteita osin. Psykoterapiakoulutuksen ensimmäisen tason erikoispätevyyden edellyttämästä maksuttomasta koulutuksesta säätäminen koskemaan myös sosiaalihuollon laillistettuja ammattihenkilöitä tukee koulutuksesta kiinnostuneita hakeutumaan ensimmäiselle tasolle ja on sen osalta sinänsä kannatettava. Esityksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus ohjata tai muuttaa käytäntöjä varsinaiseen psykoterapeuttikoulutukseen pääsyn osalta.

Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikoulutusconsortion hakuperusteiden mukaan sosiaalialan laillistetut ammatit kuten sosiaalityöntekijät ja sosionomit luokitellaan erityistapauksiksi kun harkitaan niiden soveltuvuutta psykoterapeuttikoulutukseen. Sosiaalialan korkeakoulutettujen näkökulmasta sääntelyn ei voida nähdä muodostavan selkeää koulutuksellista jatkumoa, koska laillistetun sosiaalialan ammattihenkilön asema psykoterapeuttikoulutukseen hyväksymisessä on aina harkinnanvarainen ja siten epäyhdenvertainen terveydenhuollon ammattihenkilöihin nähden. Käytäntö rajoittaa samalla asiakkaiden mahdollisuuksia valita psykoterapeutti taustakoulutuksen perusteella. Siten esitys ei kaikilta osin toteuta tavoitetta psykoterapiapalvelujen saatavuuden vahvistamisesta. Koulutusconsortiossa ei myöskään ole sosiaalitieteiden edustusta. Talentia esittääkin, että ohjauksella vaikutettaisiin consortion kokoonpanoon sekä vahvistettaisiin ja varmistettaisiin sosiaalialan laillistettujen ammattihenkilöiden mahdollisuuksia psykoterapeuttikoulutukseen hakeutumiseen.

Ehdotetun koulutuksen tekee psykoteriapalveluiden saavutettavuuden vahvistamisen näkökulmasta ongelmalliseksi myös se valittu ratkaisu, että sääntelyyn on kytketty myös niin sanotun lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttaminen sisällyttämällä psykososiaalisten menetelmien erikoispätevyyden edellyttämään koulutukseen vähintään 30 opintopisteen laajuisten psykologian tai psykiatrian teoreettisten opintojen lisäksi vähintään 15 opintopisteen laajuiset menetelmälliset opinnot. Ohjattua asiakas- ja potilastyötä on oltava vähintään puolet menetelmäopintojen määrästä.

Talentia katsoo, että lasten ja nuorten terapiatakuun vaatima osaamisen kehittäminen tulee toteuttaa irrallaan psykoterapiakoulutuksen kehittämisen kokonaisuudesta. Psykoterapian vaativuus ja vastuullisuus edellyttävät koulutuksen fokusoimista nimenomaan psykoterapeuttisessa työssä vaadittavaan osaamiseen irrallisen menetelmäosaamisen, jonka hyväksilukemisesta osana varsinaista psykoterapeuttikoulutusta ei ole varmuutta, kehittämisen sijaan. Nyt ehdotetussa sääntelyssä yritetään ratkoa kahta erillistä asiaa yhdellä sääntelyllä.

2) Tukeeko esitys mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamista kehittämällä perustason mielenterveyspalveluja ja porrasteista hoitomallia?

Kyllä, miksi? Esitys voi toimia yhtenä rakenteellisenä edellytyksenä mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamiselle peruspalveluissa. Esityksen voidaan nähdä jossain määrin vahvistavan sekä menetelmällistä osaamista että varhaista mielenterveyden tukea sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Koska esityksen vaikutukset ovat riippuvaisia sekä resurssien riittävydestä että toimeenpanon onnistumisesta, niin perustason mielenterveyspalvelujen ja porrasteisen hoitomallin varsinainen toimivuus mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantamisessa on arvioitavissa vasta myöhemmin.

3) Tukeeko esitys lasten ja nuorten terapiatakuuta?

Kyllä, miksi? Esityksen kytkemistä terapiatakuuseen Talentia ei lähtökohtaisesti pidä kannatettavana (ks. vastaus kysymykseen 1). Esityksen voidaan osin arvioida lisäävän psykososiaalisten menetelmien sekä työmenetelmien osaajien määrää ja toimivan lasten ja nuorten terapiatakuun tukijana. Talentia huomauttaa, että yksittäiset menetelmät eivät kuitenkaan tuo ratkaisua lasten ja nuorten mielenterveyden tuen ja hoidon tarpeiden kokonaisuuteen vastaamiseen.

Esityksen vaikutukset ovat näiltäkin osin riippuvaisia sen toteuttamisesta: koulutusmääristä, osaamisen hyödyntämisestä osana palvelujen toteuttamista ja järjestämistä sekä osaamisen tosiasiallisen käytön mahdollistamisesta osana asiakastyötä. Sääntelyn lopullisia vaikutuksia terapiatakuun, jonka toteutumisesta ei vielä ole olemassa luotettavaa valtakunnallista tietoa, toteutumiseen on siten mahdollista arvioida vasta kun soveltamisesta kertyy tietoa.

Esityksen mukaan kaksipuolaisen psykoterapiakoulutuksen ensimmäisen tason sisältäisi yhtenäiset edellytykset tuottavan teoreettisen koulutuksen (30 op) lisäksi menetelmällisten opintojen kokonaisuuden (15 op), joka voisi sisältää koulutusta lyhytinterventioihin tai eri psykoterapiasuuntauksille ja -muodoille yhteisiin terapeuttisiin taitoihin

Toteuttaako tällainen ensimmäisen tason koulutus kaksipuolaisen psykoterapiakoulutuksen tavoitetta?

Ei, miksi? Yliopistojen keskeiseksi rooliksi on esityksessä määritelty vastuu erikoispätevyiden koulutuskokonaisuuden järjestämisestä ja hallinnoinnista sekä koulutuksen kehittämisestä ja laadunvarmistuksesta. Hyvinvointialueet vastaisivat puolestaan koulutuskokonaisuuteen sisältyvistä menetelmällisistä opinnoista. Talentia pitää tätä ratkaisua ongelmallisena, koska menetelmällisten opintojen toteuttaminen kytkeytyy esityksessä vahvasti terapiatakuun toimeenpanoon ja palvelujärjestelmän välittömiin tarpeisiin enemmän kuin koulutuksen kokonaisuuden pedagogisesti ja tutkimusperustaisesti johdettuun rakentamiseen ja toteuttamiseen. Tämän vuoksi esityksen ei voida katsoa kohdentuvan selkeästi juuri kaksipuolaisen psykoterapiakoulutuksen kehittämiseen.

Talentian näkemyksen mukaan psykoterapiakoulutuksen kokonaisuus tulisi rakentaa ensisijaisesti nimikesuojatun psykoterapeutin ammatin harjoittamiseen pohjautuviin osaamisvaatimuksiin perustuen. Menetelmällisten taitojen vahvistamista sosiaali- ja terveydenhuollossa voidaan toteuttaa myös erillisenä täydennyskoulutuksena. Talentia korostaa, että psykoterapiakoulutuksen kaksipuolaisuuden toimivuutta tulee seurata ja arvioida systemaattisesti, mikäli ehdotettu rakenne toteutuu. Arvioinnin tulee kohdistua koulutuksen kokonaislaatuun, kuten sisältöihin, laajuuteen, pedagogiseen toteutukseen ja käytännön sovellettavuuteen, sekä koulutusrakenteen toimivuuteen. Arvioinnissa tulee hyödyntää eri toimijoiden kokemuksia ja näkemyksiä sekä opiskelijapalautetta.

Toteuttaako tällainen ensimmäisen tason koulutus palvelujärjestelmän tarpeiden mukaista koulutusta?

Kyllä, miksi? Ensimmäisen tason koulutus vahvistaa perustason osaamista ja mahdollistaa psykososiaalisten menetelmien käytön lisäämistä palveluissa. Kuitenkin koulutuksen riittävyys suhteessa palvelujärjestelmän tarpeisiin riippuu sen laajuudesta ja laadusta, kohdentumisesta sekä siitä, miten uusi osaaminen integroidaan osaksi palveluja. Huomattava on, että menetelmäosaamisen sisällöt ja laajuus voivat lisäksi osoittautua rajallisiksi palvelujärjestelmän tarpeisiin nähden.

Palvelujärjestelmien tarvitsemien lyhytinterventioiden vuosittaiseksi koulutustarpeeksi on arvioitu noin 2 000–4 000 koulutettavaa vuodessa. Millaisessa yliopistojen ja hyvinvointialueiden työnjaossa ja yhteistyössä lyhytinterventioiden koulutus tulisi toteuttaa, jotta se toteutuisi määrällisesti ja laadullisesti riittävänä? Mahdollistaako esitys tarkoituksenmukaisen työnjaon ja yhteistyön?

Koulutuksen järjestämisvastuun jakaminen yliopistojen ja hyvinvointialueiden kesken voi olla haastavaa koulutuksen yhdenmukaisuuden ja laadun näkökulmista. Siksi olennaista on yliopistojen ja hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon sektorien toimiva roolien ja vastuiden mukainen yhteistyö. Koska yliopistot vastaavat todistusten myöntämisestä, tulee niillä olla tosiasialliset mahdollisuudet varmistaa myös koulutuksen kokonaisuuden laatu.

Ensimmäisen vaiheen teoreettisen osuuden koulutus lienee mahdollista toteuttaa skaalautuvia koulutusmalleja käyttäen. Asiakas- ja potilastyössä tapahtuvan oppimisen ja sen ohjaamisen onnistuminen on puolestaan sidoksissa hyvinvointialueiden resursseihin.

Talentia edellyttää, että sääntelyllä selkeästi turvataan psykoterapiakoulutukseen osallistuminen myös niille henkilöille, jotka eivät ole palvelussuhteessa hyvinvointialueeseen.

Rahoituksesta

Toteuttaako esitetty rahoitusmalli esityksen mukaisen koulutuskokonaisuuden toteuttamista?

Ei, miksi? Esitettyyn rahoitusratkaisuun sisältyy riskejä koulutuskokonaisuuden eheyden, laadun ja koulutuksellisen vastuun näkökulmista. Vaikka tavoitteena on yhdistää yliopistojen koulutuksellinen ja tutkimusperustainen osaaminen hyvinvointialueiden palvelujärjestelmän tarpeisiin, voivat nämä tavoitteet olla osin myös keskenään ristiriitaisia. Palvelujärjestelmän välittömät ja lyhyen aikavälin henkilöstö- ja menetelmäosaamisen tarpeet eivät välttämättä kaikilta osin ole yhdenmukaisia koulutuksen edellyttämän tutkimusperustaisuuden, pedagogisen kehittämisen sekä koulutuksen kokonaisvastuuseen liittyvän laadun ja osaamisen varmistamisen kanssa. Lisäksi ehdotetun rahoitusmallin toimivuuteen voivat vaikuttaa alueelliset erot muun muassa resursoinnissa sekä koulutushenkilöstön osaamisessa ja saatavuudessa.

Muuta huomioita esitettyyn rahoituksen myöntämiseen ja maksamiseen liittyen?

-

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilön erikoispätevyys

Huomioita ehdotettuun erikoispätevyyteen ja sen rekisteröimiseen liittyen?

Erikoispätevyyden rekisteröimistä ei ehdoteta välttämättömäksi edellytykseksi koulutuksen mukaisissa tehtävissä toimimiselle. Perustellusti rekisteröintiä pidetään kuitenkin suositeltavana, jotta erikoispätevyyden omaava ammattihenkilö erottautuu muista erilaisia terapiamuotoja tarjoavista henkilöistä, joilla ei erikoispätevyyttä ole. Sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön erikoispätevyys merkittäisiin ammattihenkilöiden keskusrekisteriin hakemukseen perustuen osana ammatinharjoittamisoikeutta ja sen perusteena olevaa koulutusta, mikä on kannatettavaa.

Erikoispätevyyden rekisteröinnistä perittäviä maksuja ei esitysluonnoksessa tarkastella. Valtioneuvoston asetus Lupa- ja valvontaviraston maksuista vuonna 2026 (1177/2025) sisältää kuitenkin 235 euron suuruisen maksun perimisen erikoispätevyksien rekisterimerkinnästä osana terveydenhuollon ammattihenkilölain mukaisia suoritteita. Talentia esittää, että esitysluonnosta täydennetään maininnalla maksun mahdollisesta perimisestä myös psykoterapeuttikoulutuksen ensimmäisen tason erikoispätevyyden merkitsemisestä ammattihenkilöiden keskusrekisteriin.

Muuta huomioitavaa esitykseen liittyen?

Huomiot

Lausuntopyynnön dikotomisuus kyllä vs. ei -vastausvaihtoehtoinen on vastaajan kannalta haastava. Koska esityksen vaikutukset ovat paljolti sidoksissa toimeenpanoon, on niitä vaikea arvioida valitsemalla toinen kahdesta vastakkaisesta vaihtoehdosta. Psykoterapeuttikoulutuksen ensimmäisen tason erikoispätevyydestä säätäminen laillistetuille sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille on sinänsä tarpeen ja kannatettavaa.

Koska vastaavasta ratkaisusta ei ole aiempaa kokemusta, niin esityksessä olisi ollut tarpeen tunnistaa ja arvioida sen toimeenpanoon liittyviä riskejä esitettyä laajemmin ottaen huomioon myös eri ammattihenkilöryhmät.

Manssila Jaana
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia